

TIM 42

ZAŠTITA VAZDUHA U PREDMETIMA PRIVREDNOG SUDA U LESKOVCU

Leskovac, mart 2025.

Zaštita vazduha u predmetima Privrednog suda u Leskovcu

*Borivoje Đorđević¹
Leskovac, mart 2025.*

¹ Za Tim 42 izradio [Borivoje Đorđević](mailto:boradjordjevic@yahoo.com), projektni asistent Misije OEBS-a u Srbiji, boradjordjevic@yahoo.com. Stavovi izrečeni u analizi pripadaju isključivo autoru i ne predstavljaju zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji.

Uvod

Kvalitet vazduha postao je jedan od ključnih izazova sa kojima se suočava naše društvo. Zagađenje je dostiglo alarmantne nivoe, a problemi koje ono donosi su višestruki i ozbiljni. Narušavanje kvaliteta vazduha ne utiču samo na fizičko zdravlje pojedinaca već i na kvalitet života zajednice u celini. U ovom kontekstu, pravni sistemi širom sveta prepoznaju potrebu za efikasnim mehanizmima koji će osigurati zaštitu vazduha.

Zakon o zaštiti vazduha – ZZV („Službeni glasnik RS”, 36/2009, 10/2013 i 26/2021) definiše vazduh kao prirodnu vrednost od opšteg interesa koja uživa posebnu zaštitu². Inspeksijski nadzor nad njegovom primenom vrši nadležno Ministarstvo dok su autonomnim pokrajinama (u daljem tekstu: AP) i jedinicama lokalne samouprave (u daljem tekstu: JLS) povereni poslovi inspeksijskog nadzora nad sprovođenjem mera zaštite vazduha od zagađivanja u objektima za koje njihovi nadležni organi daju odobrenje za gradnju, odnosno upotrebnu dozvolu³.

Objekti nad kojima Ministarstvo, AP i JLS vrše nadzor koriste postrojenja za sagorevanje za potrebe svog poslovanja i u ZZV su definisani kao „operateri“. Operater jeste svako privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koje u skladu sa propisima upravlja postrojenjem, kontroliše ga ili je ovlašćen za donošenje ekonomskih odluka u oblasti tehničkog funkcionisanja postrojenja. Postrojenje za sagorevanje je tehnički sistem (ložište) u kome se gorivo oksiduje u cilju korišćenja na taj način proizvedene toplote. stacionarni izvor zagađivanja je stacionarna tehnička jedinica, uključujući i postrojenje za sagorevanje, u kojoj se izvodi jedna ili više aktivnosti koje mogu dovesti do zagađenja vazduha, kao i svaka druga aktivnost kod koje postoji tehnička povezanost sa aktivnostima koje se izvode na tom mestu i koje mogu proizvesti emisije i zagađenje. Postrojenja su razne vrste kotlova koji se koriste za zagrevanje prostorija obrazovnih ustanova, domova zdravlja, bolnica, javnih ustanova, privrednih društava i tako dalje. Takođe, pravna lica kroz proizvodnju i razne tehnološke procese ispuštaju zagađujuće materije u vazduh te predstavljaju stacionarne izvore zagađivanja⁴.

ZZV u propisuje sledeće obaveze operatera:

- Postrojenje mora da se projektuje, gradi i/ili proizvodi, oprema, koristi i održava tako da ne ispušta zagađujuće materije u vazduh u količini većoj od graničnih vrednosti emisije;
- Ukoliko dođe do kvara uređaja kojima se obezbeđuje sprovođenje propisanih mera zaštite ili do poremećaja tehnološkog procesa, zbog čega dolazi do prekoračenja graničnih vrednosti emisije, operater je dužan da kvar ili poremećaj otkloni, odnosno prilagodi rad nastaloj situaciji ili da obustavi tehnološki proces, kako bi se emisija svela na dozvoljene granice u najkraćem roku;
- U slučaju prekoračenja graničnih vrednosti nivoa zagađujućih materija u vazduhu operater je dužan, kada uoči ili po nalogu nadležnog inspektora, da preduzme tehničko-tehnološke mere ili da obustavi tehnološki proces, kako bi se koncentracije zagađujućih materija svele na propisane granične vrednosti;
- Operater stacionarnog izvora zagađivanja, kod koga se u procesu obavljanja delatnosti mogu emitovati gasovi neprijatnog mirisa, dužan je da primenjuje mere koje će dovesti

² Član 1, st. 1. [Zakona o zaštiti vazduha \("Službeni glasnik RS", br. 36/2009, 10/2013 i 26/2021\)](#)

³ Član 74 [Zakona o zaštiti vazduha \("Službeni glasnik RS", br. 36/2009, 10/2013 i 26/2021\)](#)

⁴ Stacionarni izvor zagađivanja je stacionarna tehnička jedinica, uključujući i postrojenje za sagorevanje, u kojoj se izvodi jedna ili više aktivnosti koje mogu dovesti do zagađenja vazduha, kao i svaka druga aktivnost kod koje postoji tehnička povezanost sa aktivnostima koje se izvode na tom mestu i koje mogu proizvesti emisije i zagađenje (Član 3, stav 1, tačka 34 ZZV)

do redukcije mirisa iako je koncentracija emitovanih materija u otpadnom gasu ispod granične vrednosti emisije;

- Operater mora da dobije dozvolu pre puštanja u rad postrojenja kojim upravlja ili koje kontroliše.

Član 58 ZZV tiče se rada emitera, obezbeđenja monitoringa/merenja, vođenja evidencija i dostavljanja podataka i izveštaja. Operater je dužan da:

- 1) podatke o stacionarnom izvoru zagađivanja i svakoj njegovoj promeni (rekonstrukciji) dostavi Ministarstvu, odnosno Agenciji, nadležnom organu autonomne pokrajine i nadležnom organu jedinice lokalne samouprave;
- 2) obezbedi redovni monitoring emisije i da o tome vodi evidenciju;
- 3) obezbedi kontinualna merenja emisije kada je to propisano za određene zagađujuće materije i/ili izvore zagađivanja samostalno, putem automatskih uređaja za kontinualno merenje, uz saglasnost Ministarstva;
- 4) obezbedi kontrolna merenja emisije preko ovlašćenog pravnog lica, ako merenja emisije obavlja samostalno;
- 5) obezbedi propisana povremena merenja emisije, preko ovlašćenog pravnog lica, dva puta godišnje, ukoliko ne vrši kontinualno merenje emisije;
- 6) obezbedi praćenje kvaliteta vazduha po nalogu nadležnog inspeksijskog organa, samostalno ili preko ovlašćenog pravnog lica;
- 7) vodi evidenciju o obavljenim merenjima sa podacima o mernim mestima, rezultatima i učestalosti merenja i dostavi podatke u formi propisanog izveštaja Ministarstvu, odnosno Agenciji, nadležnom organu autonomne pokrajine i nadležnom organu jedinice lokalne samouprave;
- 8) vodi evidenciju o vrsti i kvalitetu sirovina, goriva i otpada u procesu spaljivanja;
- 9) vodi evidenciju o radu uređaja za sprečavanje ili smanjivanje emisije zagađujućih materija, kao i mernih uređaja za merenje emisije.

Operater je dužan i da o svom trošku sprovede mere za smanjenje emisija zagađujućih materija utvrđenih planom za svoje stacionarne izvore zagađivanja vazduha.

Kršenje pomenutih obaveza predstavlja privredni prestup za koje su propisane novčane kazne u rasponu od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za pravno i 100.000 do 200.000 dinara za odgovorno lice u pravnom licu.

Ukoliko operateri postupaju suprotno navedenih zakonskim odredbama, nadležna osnovna javna tužilaštva (najčešće po prijavi inspekcije za zaštitu životne sredine) podnose optužne predloge za privredne prestupe iz člana 79. ZZV nadležnim privrednim sudovima.

U cilju analize postupanja sudova u ovim predmetima tokom 2024. godine svim privrednim sudovima u Republici Srbiji poslat je zahtev za pristup informacijama od javnog značaja kojim su tražene:

- kopije svih optužnih predloga koji se tiču privrednih prestupa iz Zakona o zaštiti vazduha podnetih Privrednom sudu u periodu od 01.01.2024. do 31.12.2024. godine i
- kopije svih pravnosnažnih presuda donetih po optužnim predlozima podnetim u periodu od 01.01.2024. do 31.12.2024. godine.

Podaci dobijeni kroz odgovore privrednih sudova prikazani su u tabeli:

Sud	Broj optužnih predloga podnetih u 2024. godini	Broj pravnosnažno okončanih predmeta u 2024. godini
Privredni sud u Beogradu	0	0
Privredni sud u Valjevu	1	1
Privredni sud u Zaječaru	0	0
Privredni sud u Zrenjaninu	1	0
Privredni sud u Kraljevu	0	0
Privredni sud u Kragujevcu	0	0
Privredni sud u Leskovcu	45	37
Privredni sud u Nišu	0	0
Privredni sud u Novom Sadu	0	0
Privredni sud u Pančevu	1	0
Privredni sud u Požarevcu	0	0
Privredni sud u Somboru	1	0
Privredni sud u Sremskoj Mitrovici	0	0
Privredni sud u Subotici	0	0
Privredni sud u Užicu	0	0
Privredni sud u Čačku	0	0
Ukupno	49	38

Iz dobijenih odgovora se da je Privredni sud u Leskovcu imao neuporedivo više predmeta u radu i pravnosnažnih presuda od svih ostalih privrednih sudova u zemlji. Zbog broja donetih odluka ali i uticaja koji presude mogu imati na buduću sudsku praksu u ovoj materiji autor je analizirao isključivo predmete pokrenute i okončane u 2024. godini sa osvrtom na pojedine predmete koji su pokrenuti u prethodnim godinama i/ili koji su vođeni pred drugim sudovima u zemlji, radi poređenja.

Osnovni cilj istraživanja je utvrditi da li kvalitet vazduha kao prirodna vrednost od opšteg interesa uživa posebnu zaštitu i identifikovati nedostatke u postupcima koji nepovoljno mogu uticati na taj status.

Postupci protiv operatera pred Privrednim sudom u Leskovcu

Godišnji izveštaj o stanju kvaliteta vazduha u Republici Srbiji za 2022. godine⁵ prikazao je da grad Leskovac ima najzagađeniji vazduh zemlji sudeći po koncentracijama PM10 čestica. Ovaj trend nastavio se i 2023. godine kada je godišnji izveštaj⁶ pokazao najveće srednje vrednosti indikativnih merenja PM10 čestica (69 µg/m³) i četverostruko prekoračenje maksimalne dnevne vrednosti koncentracija ovih čestica (270 µg/m³) na mernoj stanici Leskovac – Medicinska škola. U januaru 2025. godine počela je sa radom automatska merna stranica u okviru mreže državnog monitoringa kvaliteta vazduha koja već u februaru 2025. godine pokazala da grad Leskovac ima vazduh treće kategorije - prekomerno zagađen vazduh gde su prekoračene tolerantne vrednosti za jednu ili više zagađujućih materija⁷.

Tokom 2024. godine Odeljenje za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca je sprovedo nekoliko desetina postupaka inspekcijskog nadzora koji su za predmet imali poštovanje odredbi ZZV od strane operatera stacionarnih izvora zagađivanja - postupanje po odredbama koje regulišu merenje emisija zagađujućih materija u vazduh iz emitera operatera i obaveza dostavljanja tih izveštaja nadležnom organu JLS⁸.

Merenje emisija zagađujućih materija u vazduh jedna je osnovnih obaveza operatera. Na osnovu nje nadležni organi državne uprave i lokalne samouprave prate da li su emiteri usklađeni sa propisima tj. da li ispuštaju zagađujuće materije u količini većoj od graničnih vrednosti emisije. Ova obaveza regulisana je, pored ZZV, i sledećim podzakonskim aktima:

- Uredbom o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduh iz postrojenja za sagorevanje ("Službeni glasnik RS", br. 6/2016, 67/2021)
- Uredbom o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora zagađivanja, osim postrojenja za sagorevanje ("Službeni glasnik RS", br. 111/2015, 83/2021)
- Uredbom o merenjima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora zagađivanja ("Službeni glasnik RS", br. 5/2016, 10/2024)

Nakon što se od strane nadležnog inspekcijskog organa utvrdilo da su kontrolisani operateri prekršili jednu ili više odredbi ZZV podnošene su prijave OJT u Leskovcu zbog privrednih prestupa iz člana 79. ZZV. Nakon razmatranja podnetih prijava OJT u Leskovcu je Privrednom sudu u Leskovcu podnelo 45 optužnih predloga u 2024. godini.⁹ Kako je navedeno u optužnim predlozima, oni su podneti samo na osnovu prijave inspekcije i bez sprovođenja istražnih radnji¹⁰.

Pred Privrednim sudom u Leskovcu je na osnovu ovih optužnih predloga pokrenuto i pravnosnažno okončano 37 predmeta. U jednom predmetu podneta je žalba od strane okrivljenih i on je u vreme pisanja ovog istraživanja bio u statusu „ožalben“. Postupci su u proseku trajali 96 dana i u svakom je bilo održano jedno ročište nakon koga je presuda doneta.

⁵ <https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/10/Vazduh2022.pdf>

⁶ <https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/10/Vazduh2023.pdf>

⁷ Verifikovani podaci sa ove merne stanice biće objavljeni u Godišnjem izveštaju o stanju kvaliteta vazduha u Republici Srbiji za 2025. godinu Agencije za zaštitu životne sredine

⁸ Autor je ove podatke prikupio kroz pisanu komunikaciju sa Gradskom upravom grada Leskovca

⁹ Autor je ove podatke prikupio kroz pisanu komunikaciju sa Gradskom upravom grada Leskovca i Osnovnim javnim tužilaštvom u Leskovcu

¹⁰ Član 100, stav 2 Zakona o privrednim prestupima - ZPP ("Sl. list SFRJ", br. 4/77, 36/77 - ispr., 14/85, 10/86 (prečišćen tekst), 74/87, 57/89 i 3/90 i "Sl. list SRJ", br. 27/92, 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96 i 64/2001 i "Sl. glasnik RS", br. 101/2005 - dr. zakon)

Najkraći postupak trajao je 48 dana, a najduži 255 dana računajući od prijema predmeta u sud do pravnosnažnosti presude¹¹.

U svim postupcima utvrđeno je da su operateri prekršili ZZV. Pravna lica (operateri) i odgovorna lica u tim pravnim licima odgovorni su zbog toga što:

- su koristili i održavali izvore zagađivanja vazduha koji **ispuštaju zagađujuće materije** u vazduh u količini većoj od graničnih vrednosti emisije;
- **nisu preduzeli tehničko-tehnološke mere ili obustavili tehnološki proces**, kako bi se koncentracije zagađujućih materija svele na propisane granične vrednosti;
- **nisu obezbedili** propisana povremena **merenja emisije**, preko ovlašćenog pravnog lica, dva puta godišnje.

Iz obrazloženja presuda se može utvrditi da je u dokaznom postupku sud za utvrđivanje činjeničnog stanja koristio pisane dokaze (rešenja sudova i ministarstava i izvode Agencije za privredne registre, izvode iz krivične evidencije, zapisnike Odeljenja za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca, izveštaje o merenjima zagađujućih materija pravnih lica sa ovlašćenjima za merenje emisije zagađujućih materija iz stacionarnih izvora zagađivanja¹²) i priznanja okrivljenih.

Primena odredbi o kazni i uslovnoj osudi

U trideset presuda Privredni sud u Leskovcu izrekao je uslovnu osudu i kaznu od 20.000 dinara za pravno i 4.000 dinara za odgovorno lice jer operateri nisu obezbedili propisana povremena merenja emisija dva puta godišnje (*Član 79, stav 1, tačka 13 ZZV*). Uslovna osuda znači da se ova kazna neće izvršiti ukoliko pravno i odgovorno lice ne učine novi privredni prestup u roku od godinu dana. Četiri operatera učinilo je nove privredne prestupe iz Zakona o zaštiti vazduha u vreme proveravanja¹³. Samo jedan operater je za ovaj privredni prestup dobio novčanu kaznu i iznosu od 50.000 dinara za pravno lice i 10.000 dinara za odgovorno lice.

U sedam predmeta operateri su osuđeni jer su iz svojih emitera ispuštali zagađujuće materije u vazduh u količini većoj od graničnih vrednosti emisije (*Član 79, stav 1, tačka 5 ZZV*). Jedan operater je pored ovog privrednog prestupa u istom postupku osuđen i zato što nije preuzeo tehničko-tehnološke mere ili obustavio tehnološke procese kako bi se koncentracije zagađujućih materija svele na propisane granične vrednosti (*Član 79, stav 1, tačka 7 ZZV*). Novčane kazne izricane su u rasponu od 30.000 do 120.000 dinara za pravno i od 5.000 do 20.000 dinara za odgovorno lice i ispod su zakonski propisanog minimuma¹⁴.

¹¹ Za osam postupaka na portalu Ministarstva pravde <https://tpson.portal.sud.rs/tpprvs/> nema informacija o datumu pravnosnažnosti presude

¹² <https://ekologija.gov.rs/dozvole-obrasci/zastita-vazduha-i-ozonskog-omotaca/dozvole-za-merenje-kvaliteta-vazduha-i-dozvole-za-merenje-emisije-zagadjujucih-materija-iz-stacionarnih-izvora-zagadjivanja>

¹³ Uslovnom osudom sud može utvrditi pravnom licu kaznu do 20.000 dinara, a odgovornom licu do 4.000 dinara, s tim da se ona neće izvršiti ako osuđeni za vreme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne ni duže od dve godine (vreme proveravanja), ne učini nov privredni prestup, odnosno ako odgovorno lice ne učini krivično delo koje ima i obeležja privrednog prestupa. (Član 27, stav 2 ZPP)

¹⁴ Propisan raspon za ove prestupe od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za pravno i od 100.000 do 200.000 dinara za odgovorno lice u pravnom licu (član 79 ZZV)

U obrazloženju svojih presuda postupajuće sudije su u skoro svim slučajevima navele identične ili vrlo slične razloge za uslovne osude odnosno umanjeње kazni ispod minimalnih:

- težina učinjenih privrednih prestupa koja proističe iz zaštitnog objekta privrednog prestupa
- držanje okrivljenih
- priznanje prestupa
- porodične i materijalne prilike odgovornog lica
- ekonomsku snagu pravnog lica
- neosuđivanost pravnog lica
- neosuđivanost odgovornog lica

Osnovno javno tužilaštvo u Leskovcu nije podnelo nijednu žalbu na odluke suda u ovim slučajevima.

Ključni nalazi

Privredni sud u Leskovcu imao najveći broj pokrenutih i okončanih postupaka za privredne presteupe iz ZZV od svih privrednih sudova u Republici Srbiji tokom 2024. godine. Ovome je očigledno doprinela povećana aktivnosti inspekcije za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca koja je kontrolisala operatere i podnosila prijave za privredni prestup OJT u Leskovcu. Kao potvrdu delovanja pomenute inspekcije za zaštitu životne sredine imamo i činjenicu da su pred Privrednim sudom u Leskovcu koji je nadležan za teritoriju 11 opština i dva grada¹⁵ vođeni postupci samo protiv operatera čije je sedište na teritoriji grada Leskovca i da su u svim postupcima korišćeni zapisnici o inspekcijском nadzoru ovog organa lokalne samouprave. Međutim, povećana aktivnost inspekcije može se dovesti u vezu sa aktivnostima lokalnog udruženja za zaštitu životne sredine koje je iniciralo postupke za kontrolu poslovanja i poštovanja ZZV svih onih operatera koji su kasnije i osuđeni pred sudom¹⁶.

Pozitivni efekti sprovedenih postupaka ogledaju se u tome da su svi osuđeni i uslovno osuđeni operateri počeli sa redovnim merenjem zagađujućih materija i dostavljanjem izveštaja nadležnom organu za zaštitu životne sredine¹⁷. Na osnovu dostavljenih izveštaja utvrđeno je po prvi put da neki operateri iz svojih emitera ispuštaju zagađujuće materije preko dozvoljenih graničnih vrednosti i protiv njih su podneti novi optužni predlozi tokom 2024. godine. Nekoliko operatera su već u toku trajanja ovih postupaka i nakon njih zamenili svoja postrojenja za sagorevanje novim ili se povezali na sistem daljinskog grejanja što je smanjilo sveukupne emisije zagađujućih materija na teritoriji grada Leskovca.

Ono što je **nedostatak** u postupcima pred Privrednim sudom je **nepotpuno utvrđeno činjenično stanje** u svakom od analiziranih slučajeva. To što su svi postupci završeni na jednom ročištu, što su u trideset predmeta operateri dobili identične kazne (20.000 dinara za pravno i 4.000 za odgovorno lice), što su u velikom delu identično napisana i obrazloženja presuda, dati identični razlozi za izricanje uslovne osude i izricanje kazni ispod zakonskog minimuma ukazuje da se sud nije bavio svim detaljima slučaja i posledicama kršenja ZZV po vazduh, životnu sredinu i zdravlje ljudi.

¹⁵ Privredni sud u Leskovcu nadležan je za teritoriju opština Bojnik, Bosilegrad, Bujanovac, Vladičin Han, Vlasotince, Lebane, Medveđa, Preševo, Surdulica, Trgovište i Crna Trava i za gradove Vranje i Leskovac

¹⁶ Autor je ove podatke prikupio u komunikaciji sa predstavnicima udruženja građana Tim 42 iz Leskovca

¹⁷ Autor je ove podatke prikupio u komunikaciji sa Odeljenjem za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca

Privredni prestup je društveno štetna povreda propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju koja je prouzrokovala ili je mogla prouzrokovati teže posledice i koja je propisom nadležnog organa određena kao privredni prestup¹⁸. Zakonom o zaštiti vazduha se štiti zdravlje ljudi i životna sredina. Njegov cilj je očuvanje i poboljšanjem kvaliteta vazduha kako bi se sprečile ili smanjile štetne posledice po zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu. Kolike su posledice prouzrokovane ili mogle biti prouzrokovane izbegavanjem vršenja merenja ili ispuštanjem zagađujućih materija u vazduh preko graničnih vrednosti od strane ovih operatera, može se utvrditi uzimajući na primer u obzir:

- broj emitera kojima neki operater upravlja;
- da li se radi o emisijama zagađujućih materija iz tehnoloških procesa;
- snagu postrojenja;
- vrstu i količinu goriva koje koristi za postrojenje;
- časove rada postrojenja;
- vrstu i količinu zagađujućih materija koje ispušta u vazduh;
- trajanje ispuštanja zagađujućih materija u vazduh.

Da li neko pravno lice ima jedan ili nekoliko kotlova za zagrevanje svojih prostorija, da li se radi o postrojenju od 5 kW ili 900 kW, da li za zagrevanje koristi mazut, drvo, ugalj ili gas i u kojoj količini se ova goriva koriste - sve su to neke od činjenica koje je trebalo utvrđivati u postupku.

Takođe, u onim predmetima u kojima su kao dokaz korišćeni izveštaji o merenju emisija zagađujućih materija u vazduh, nijedan od podataka iz tih izveštaja nije naveden u obrazloženju rešenja niti se iz tog obrazloženja može zaključiti da su ti podaci razmatrani prilikom donošenja presude. Iako su izveštaji sastavljeni od pravnih lica ovlašćenih za vršenje takve vrste merenja i na više desetina strana su navedeni detaljni podaci o radu postrojenja za sagorevanje, količini i vrsti emitovanih zagađujućih materije i njegovoj (ne)usklađenosti sa propisima.

Iz svih presuda se čini da se sud isključivo bavio dobijanjem odgovora na dva pitanja – da li je operater vršio merenja i da li je emiter usklađen sa propisima. Pošto bi utvrdio da je odgovor na jedno od ova dva pitanja „ne“, proglasio bi lica odgovornim i donosio bi odluku o kazni ili uslovnoj osudi.

Ono što treba dodati je i činjenica da su i optužni predlozi Osnovnog javnog tužilaštva u Leskovcu uglavnom napisani slično ili identično. Budući da nije bilo sprovođenja istražnih radnji, moguće je da uzrok nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju delimično leži i u ovakvom postupanju nadležnog tužilaštva. Ali i pored toga, u predmetima u kojima su kao dokaz navedeni i priloženi izveštaji o merenjima emisija zagađujućih materija u vazduh izrađeni od ovlašćenih pravnih lica, bilo je dovoljno dokaznog materijala za sud da potpunije utvrdi činjenično stanje tj. zagađenje vazduha.

Na prethodno se nadovezuje i drugi veliki nedostatak, a to je **blaga kaznena politika**. Iako je u skoro svim presudama navedeno da je sud uzimao u obzir težinu učinjenog privrednog prestupa imajući u vidu njegov zaštitni objekat to se iz postupanja i presuda ne može zaključiti. Primera radi, jedan operater čije je sedište u Beogradu ali emituje zagađujuće materije iz svog

¹⁸ Član 2, st. 1. [Zakona o privrednim prestupima \("Sl. list SFRJ", br. 4/77, 36/77 - ispr., 14/85, 10/86 \(prečišćen tekst\), 74/87, 57/89 i 3/90 i "Sl. list SRJ", br. 27/92, 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96 i 64/2001 i "Sl. glasnik RS", br. 101/2005 - dr. zakon\)](#)

ogranka na teritoriji grada Leskovca osuđen je tokom 2024. godine od strane Privrednog suda u Beogradu na novčanu kaznu od 100.000 dinara za pravno i 15.000 dinara za odgovorno lice jer nije obezbedio propisana povremena merenja emisije, preko ovlašćenog pravnog lica, dva puta godišnje. Za isti ovaj prestup Privredni sud u Leskovcu uslovno je osudio 30 operatera na pet odnosno 3 puta niže novčane kazne od 20.000 dinara za pravno i 4.000 dinara za odgovorno lice. Iako pozitivni pomaci postoje, presudama bi trebalo uspostaviti praksu kojom će se potencijalni učiniooci ovih privrednih prestupa odvratiti od njihovog činjenja u budućnosti. Određivanjem uslovnih ili kazni **75 puta manjih od minimalnih** ne može se postići ovaj efekat.

Treba dodati da sud u Leskovcu nije u tolikoj meri vrši ublažavanje sankcija prema operateru **sa teritorije grada Vranja** pa je 2022. godine osudio pravno lice na novčanu kaznu od **1.500.000 dinara** zbog toga što nisu preduzete tehničko-tehnološke mere ili obustavljen tehnološki proces kako bi se koncentracije zagađujućih materija svele na propisane granične vrednosti. Iste godine pravno lice sa teritorije **opštine Preševo** osuđeno je na novčanu kaznu od **500.000 dinara** zbog toga što nije obezbedilo povremena merenja emisije zagađujućih materija u periodu od 19.06.2020. godine do 13.06.2022. godine.

Određene nelogičnosti uočene su i kod **odmeravanja kazni**. Prvi primer su dve presude kojima su operateri osuđeni na novčane kazne jer njihovi emiteri nisu bili usklađeni sa propisima tj. ispuštali su zagađujuće materije u količini većoj od graničnih vrednosti emisije. Ustanova za odrasle i starije Leskovac osuđena je na novčanu kaznu od **50.000 dinara za pravno i 10.000 dinara za odgovorno lice** zbog toga što je iz **jednog** emitera, jednog dana u trajanju od **3 sata** ispuštala ugljen-monoksid (CO)¹⁹. Sa druge strane, Opšta bolnica Leskovac osuđena je na novčanu kaznu od svega **10 hiljada dinara više** (60.000 dinara za pravno i 5.000 dinara za odgovorno lice) zbog toga što je iz **tri** emitera sumpor-dioksid (SO₂), azot-dioksid (NO₂) i u trajanju od **617** dana.

Kada je u pitanju obaveza vršenja povremenih merenja emisija, **samo jedan operater** kažnjen je novčanom kaznom od 50.000 dinara za pravno i 10.000 dinara za odgovorno lice zbog toga što ovu obavezu nije vršio dva puta godišnje u periodu od 2021. do 2023. godine. Ostalih 30 operatera koji su načinili isti prestup osuđeni su **uslovno** i na **dva puta manji iznos** novčanih kazni.

Iz postupanja suda, identičnih delova presuda, identičnih sankcija i obrazloženja koja se tiču olakšavajućih okolnosti u trideset slučajeva govori u prilog tome da **individualizacija kazne** u ovim postupcima nije vršena.

Kao što je već pomenuto, Osnovno javno tužilaštvo u Leskovcu **nije podnelo nijednu žalbu** koja se tiče izricanja kazni ispod zakonom propisanog minimuma. Primera radi, u jednom od postupaka koji se protiv operatera vodio pred Privrednim apelacionim sudom²⁰ navedeno je: *„Prvostepeni sud je potcenio težinu i društvenu štetnost izvršenog privrednog prestupa i samim tim je pogrešno zaključio da će se svrha kažnjavanja postići i sa tako blagim novčanim kaznama. Naprotiv, ta svrha će se postići tek preinačenjem odluke prvostepenog suda izricanjem većih novčanih kazni kao u izreci ove odluke.“*

¹⁹ Optužni predlog protiv Ustanove za odrasle i starije Leskovac podnet je tokom 2023. godine i ne ulazi u ukupan broj od 37 pravosnažno okončanih predmeta koji su korišćeni za potrebe ove analize

²⁰ Predmet Privrednog apelacionog suda Pkž 509/19

Zaključak

Broj predmeta u radu i presuda koje donosi Privredni sud u Leskovcu **može imati značajan uticaj na sudsku praksu** ostalih privrednih sudova. Nedostaci koji su ovde istaknuti dovode u pitanje kakav će efekat takva praksa imati na primenu ZZV ali i zaštitu vazduha, životne sredine i zdravlja ljudi.

Postupajuće sudije bi zbog toga trebalo da poklone **više pažnje i vremena utvrđivanju činjeničnog stanja** kod svakog operatera/emitera **kao i obima posledica** koje je nepoštovanje Zakon o zaštiti vazduha prouzrokovalo ili bi moglo da prouzrokuje. Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja **kazne treba odmeriti u skladu sa zakonom propisanim rasponom**, a u slučaju izricanja kazni ispod zakonom propisanog minimuma sudovi su dužni da **adekvatno obrazlože razloge** takve svoje odluke.

Operateri malih, srednjih i velikih postrojenja za sagorevanje i stacionarnih izvora zagađivanja širom Srbije ne poštuju odredbe Zakona o zaštiti vazduha. U nekim od analiziranih postupaka odgovorna lica su izjavljivala da ne znaju za svoje obaveze, iako je ZZV stupio na snagu 2009. godine. Ako kvalitet vazduha kao prirodne vrednosti od posebnog interesa uživa posebnu zaštitu, sudovi **ne bi smeli doprinositi njenom slabljenju** već bi trebalo da taj poseban status dodatno učvršćuju.

TIM 42

www.team42.org.rs